Vizuális nevelés a közművelődésben és az oktatásban

Egy szakmai konferencia esszenciája

Nyíregyháza
2022

VIZUÁLIS NEVELÉS A KÖZMŰVELŐDÉSBEN ÉS AZ OKTATÁSBAN

2022. szeptember 28-án az említett címmel került megrendezésre a nyíregyházi Váci Mihály Kulturális Központ és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Népművelők Egyesülete szervezésében a Nemzeti Kulturális Alap által támogatott szakmai konferencia.

A VMKK, mely a megye legnagyobb közművelődési intézménye, így térségi hatókörrel is rendelkezik évek óta sikerrel rendez összejöveteleket szakmailag hasznos témakörökben a közművelődésben dolgozók számára. Idén először a SZ.-Sz.-B. M. N. Egyesület is bekapcsolódott a rendezvény szervezésébe, lebonyolításába, a kiadvány megjelentetésébe. Az egyesület az egész megye közművelődési hálózatát lefedi, innen jött az a gondolat, hogy tevékenyen részt vegyen a megyei egyesület a programban. 2022-ben a vizuális nevelés került a fókuszba, amit több irányból igyekeztek megvilágítani a vendégelőadók. Mivel a vizuális kultúra alakításában a közművelődés és az oktatás szorosan együttműködik, ezért a célközönségünk kiterjedt az oktatásban dolgozó pedagógusokra és a diákokra egyaránt.

A hét előadás keretében többek között hallhattunk az Art mozik szerepéről, a sajtófotózás fontosságáról, a művészetpedagógia kreatív megoldásairól. Bemutatásra kerültek a legmodernebb digitális trendek és a középiskolákban folyó műhelymunkák. Kiadványunk ennek a napnak a legfontosabb tartalmi elemeit tömöríti és mutatja be. Bízunk benne, hogy az itt található ismeretek, ötletek inspirációt és segítséget nyújthatnak az önök számára munkájuk és tanulmányaik során.

A kiadvány megjelenésében nyújtott támogatásért köszönetünket fejezzük ki a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Népművelők Egyesületének és a Nemzeti Kulturális Alapnak.

Mészáros Szilárd
egyesületi elnök,
VMKK igazgató

Szigeti Tamás:
ÉLETÜNK A SAJTÓFOTÓ TÜKRÉBEN

Az előadás egy kis bepillantást igyekszik nyújtani a magyar sajtófotók elmúlt negyven évének világába. Négy oka is van ennek. Az egyik, hogy a – sajnos egyre szűkülő – nyomtatott sajtóban és főként az internetes médiában, korábban soha nem látott mennyiségben zúdulnak ránk a sajtófotók. A másik, ennél konkrétabb apropó, hogy éppen ebben az évben látható a negyvenedik Magyar Sajtófotó Kiállítás. A harmadik ok pedig, hogy a minden korosztályra, így a fiatalokra is rázúduló rengeteg sajtófotó óhatatlanul formálja, alakítja vizualitásukat, képi látásmódjukat.

Reviczky Zsolt: Isten veled Malév

A Magyar Újságírók Országos Szövetsége már a hetvenes években is kiírta a sajtófotó pályázatot, azonban az igazi nagy visszhangot a pályázat képeiből rendezett első kiállítás váltotta ki. A hetvenes évek végétől, nyolcvanas évek elejétől feljövőben volt egy új, fiatal sajtófotós generáció, akik már nem elégedtek meg az addigi évtizedek hagyományosnak mondható sajtófotóval, új témák, a valóság feltárása és bemutatása irányába fordultak.1982. februárjában ezt látta meg Szarka Klára fotótörténész, a Klub vezetője és Szalay Zoltán fotóriporter és a megújulás, a változás igényével tették falra az aktuális pályázat legjobb képeiből készített válogatást Budapesten, a Műegyetem R Klubjában.

A fent említett változás, stílus és tematikai váltás néhány legfontosabb példáját emeltem ki az előadásban.

Nagyon fontos volt az, hogy nem csak díjazott képek szerepeltek a kiállításon, hanem olyanok is, amelyek nem jelentek, nem jelenhettek meg a sajtóban, hanem a fotográfusok fiókjában lapultak, de a pályázatra beadták azokat. Ennek fő oka az volt, hogy az akkori hatalomnak nem volt igénye a valóság nyilvános feltárására és bemutatására. Ilyen téma volt az ifjúság valós helyzetének, életének, problémáinak bemutatása

(Horváth Dávid Rockfesztivál és Miért fáj, ha nekem így jó sorozatainak a részlete).

Az 1980-as évek ejején már megjelentek újra a korábban, a háború előtt Magyarországon nagyon magas szintre jutott, társadalmi problémákra, kérdésekre utaló szociofotók.

Korniss Péter Vendégmunkás című, tíz éven át készülő fotósorozata egy ingázó élet mutatta be, aki Tiszaeszlárról járt dolgozni a fővárosba.

Szintén új téma volt a mélyszegénységben élő cigányság életének bemutatása (Stalter György: Tólápa c. fotósorozata)

Az elidegenedett, nagyvárosi, lakótelepi életről szólt Batha László és Kiss-Kuntler Árpád Lakógép című fotóesszéje.

A 80-as évek elején új jelenség volt az addig szinte megközelíthetetlennek tartott magas rangú párt és állami vezetők "emberarcú" bemutatása. Ennek volt az egyik, talán a legelső példája Rédei Ferenc fotója Kádár jánosról és feleségéről, amely egy pályaudvaron készült.

Pintér Márta Átváltozások című sorozatával megjelent egy újfajta, a szocreáltól eltérő munkásábrázolás, amely egy gyárimunkás nő egy napját mutatta be.

Korniss Petér: Vendégmunkás a Nyugati pályaudvar előtt

A II. Világháború után először 1985-ben rendeztek szépségversenyt Magyarországon. A Miss Hungary vetélkedőt nagy érdeklődés és legalább akkora botrányok kísérték. Végül a győztes, Molnár Csilla Andrea 1986-ban öngyilkos lett. A fotókat Sárközy György készítette.

’89 már a rendszerváltást közvetlenül megelőző év. Bánkuti András fantasztikus felvétele azt mutatja meg, hogy az MDF első országos gyűlésén hogyan takarták el Karl Marx szobrát a Közgazdasági egyetem aulájában. Hasonlóan fontos fotóanyag volt a rendszerváltást közvetlenül megelőző évben egy ikonikussá vált esemény, Nagy Imre és mártírtársai felravatalozásról a Hősök terén készült fotósorozat. (Bánkuti András)

Bankuti András: Az MDF országos gyűlese a Közgázon 1989

1990. volt az első szabad választás és az új Parlament megalakulása. Augusztusban Göncz Árpádot köztársasági elnökké választották. Erről az eseményről Szigeti Tamás készített eg ikonikus képet.

A rendszerváltással kinyílt a világ. Ami addig elképzelhetetlen volt, az napi valósággá vált. Szabó Barnabás képe a kisújszállási peepshow-ról készült.

1998-ban már olyasmi is történt, ami addig teljesen ismeretlen volt hazánkban. Velledits Éva képe Budapest belvárosában, az Aranykéz utcai, Boros Tamás elleni robbantásos merénylet helyszínén készült. A leszámolásban Boroson kívül többen meghaltak illetve megsérültek.

Természetesen 1990-től a sajtó is egyre színesebbé vált. Megjelentek a bulvárlapok és a korábbinál sokkal szélesebb körűvé vált a témaválasztás. Urbán Ádám fotója a nem sokkal korábban hazatelepült Faludy György költőről és ifjú feleségéről nagyon megosztotta a közvéleményt.

A 2004 május végén bezárt Ügetőt, amelynek a helyén egy pláza épült, Dezső Tamás képsorozata búcsúztatta.

A rendszerváltás utáni időszak egyik legjelentősebb eseménye a TV székház ostroma volt Budapesten, a Szabadság téren. (Képek: Beliczay László és Fazekas István.)

Darnay Katalin Gyurcsány Ferencről és Bajnai Gordonról készült képe szinte mindent elmond a 2009-es évről.

Egy szintén nagyon fontos fotó Huszti István felvétele 2010-ből, amely a vörösiszap katasztrófa idején készült Kolontáron.

Kimeríthetetlen téma a képviselők parlamenti viselkedése, amit igazán csak a fotográfusok képein keresztül láthatunk. 2011-ben úgy módosították a házszabályt, hogy a sajtófotósok csak a karzatról fényképezhetnek. Béli Balázs ezt látta.

Bármilyen hihetetlen, egy légitársaság megszűnéséről is lehet szép, lírai képeket készíteni. Részlet Reviczky Zsolt Isten veled, Malév! című, 2012-ben készült sorozatából.

A képi humor az egyik legnehezebb műfaj a sajtófotón belül. Teknős Miklós felvétele egy valóságban megtörtént, groteszk hétköznapi helyzetet mutat meg, amely Budapesten, a Várkert Bazár felújítása során készült 2014-ben.

Amikor 2014-ben Csudai Sándor nagyszerű képeit megláttuk az Ukrajnában folyó belső háborúról, nem gondoltuk, hogy Oroszország és Ukrajna háborúja a mi hétköznapjaink valóságává is válhat, alig 8-9 év múlva, igaz egyelőre távol a határainktól.

2015 kiemelkedő jelensége a menekültválság volt. Fazekas István a balkáni útvonalon késztett fotósorozatot.

A romák helyzete folyamatosan visszatérő témája az elmúlt negyven év sajtófotóinak. A társadalmi előítéletek, a romák fals megítélése jelenik Déri Miklós 2015-ös képsorozatában.

2018-ban történt meg először, hogy nem egy fontos eseményt, vagy társadalmi témát ábrázoló kép vagy sorozat, hanem a klímaváltozás hatásait elemző képsorozat (Radisics Milán felvételei) nyerte a Magyar Sajtófotó Pályázaton a MÚOSz Nagydíját, rangot és jelentőséget adva ezzel a természetfotók új irányzatának.

2020-ban természetesen a világjárvány jelentette a fő témát a sajtófotókban.

Csőke Kitti:

MŰVÉSZETPEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁSOK A KIÁLLÍTÓTÉRBEN

A MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ folyamatosan megújuló tágas kiállítóterei együtt lélegeznek az alkotásokkal. Az időszaki kiállításokhoz igazodva átalakulnak, így létrehozva egy olyan miliőt, ahol a műtárgy a legjobban tud érvényesülni és kommunikálni a közönséggel.

A művészetpedagógiai foglalkozások során olyan kapcsolat alakulhat ki a műtárgy és a néző között, amire a későbbiekben is sokáig emlékezhetnek a gyerekek. Az órák alatt végig a kiállítótérben vagyunk, ahol a művek között alkotunk, mozgunk és reflektálunk a látottakra. Véleményem szerint, ez adja a művészetpedagógia legnagyobb varázsát és erejét. Az alkotásoknak ilyen típusú megközelítése érzékeny atmoszférát teremthet, így élményekben gazdag, impulzusokkal teli órán vehetnek részt a diákok.

A művészetpedagógia szerepe igen fontos, hisz aki gyermekként jól érezte magát a múzeumban, a galériában, az nagy valószínűséggel felnőttként is szívesen látogat majd el tárlatokra és otthonosabban fog mozogni a kiállítóterekben is.

A kortárs művészetre való nevelést már fiatalkorban érdemes elkezdeni. A kisgyerekek rendkívül befogadóak és nyitottak a művészetekre, így nagyon érzékenyen tudnak reagálni a látottakra. A hétvégi foglalkozásokra több éve visszatérő gyerekeken látom,

milyen sokat jelent személyiségük formálódása során a művészeti közegben történő vizuális nevelés. Ebben a személyes meglátásban erősítenek a szülőktől érkezett pozitív visszajelzések is.

Az életkori sajátosságokra nagy hangsúlyt fektetve, már óvodás kortól egészen az egyetemista hallgatókig várjuk a csoportokat foglalkozásainkra a MODEM-ben. Míg az óvodás és az alsós gyerekeket mesealapú történetekkel várjuk, addig a nagyobb korosztálynál a szubjektív véleményüket kifejtő, vitaindító, illetve az érvelő készségüket fejlesztő feladatok kerülnek hangsúlyba.

Mindemellett kéthetente tartunk mesealapú foglalkozásokat szombatonként *Firkalak* címmel, a 6-11 éves korosztályú gyerekeknek, amikre szintén rendkívül nagy igény van. Ezenfelül egyéb időszaki eseményekhez köthető gyerekprogramjaink (Múzeumok Éjszakája, MODEM-születésnap, gyereknap, szülinapi művészetpedagógia stb.), és a nyári művészeti táboraink is igen közkedveltek.

A MODEM tágas kiállítóterei alkalmasak nagyobb csoportok fogadására, az alkotások között történő művészi tevékenységre és a dinamikusabb mozgást igénylő drámás foglalkozásokra. Az intézmény adottságainak köszönhetően több helyszín multifunkcionális szerepet is be tud tölteni. Így a fogadótér, a belső kert és a multimédia terem is vált már egyes feladatoknál a művészetpedagógia helyszínévé. Mivel műtárgyvédelem szempontjából bizonyos eszközöket nem használunk a kiállítótérben, az ilyen típusú tevékenységre a művészetpedagógiai teremben kerül sor. De miként is kell elképzelni egy foglalkozást? Nézzünk be kicsit a kulisszák mögé egy konkrét korosztályra helyezve a hangsúlyt.

Az óvódás és az alsós gyermekek életét még átszövi a mese világa, amin keresztül sokkal könnyebben azonosulnak az alkotásokkal is. A mese erejét felhasználva a gyerekek egy

varázslatos helyszínre csöppenek, ahol a kiállított tárgyak a cselekmény részét képezik. A történetnek ők is aktív részeseivé válnak, különböző játékos feladatokat kell megoldaniuk, ezáltal segítve a főhőst vagy a mese szereplőit. Az élmény által a gyerekek az alkotásokkal is megismerkednek.

A fiktív történet kitalálása összetett. Minden időszaki kiállításnál változó, hogy melyek lesznek azok az elemek, amelyek rejtett tartalomként tudnak beépülni a mesébe. A vizuális élményen túl sokszor a kiállítás vagy egy adott mű koncepciója, mondanivalója adja a fő szálat. Van, hogy a művész személyisége, művészeti szemlélete és gondolatai is visszaköszönnek a mesében.

Továbbá fontos a szépen ívelő történet és a mese lezárása, illetve mondanivalójának összegzése. Az alkotások egymásra fűzésénél elengedhetetlen a téri lehetőségek figyelembevétele. Fontos, hogy legyenek nyugvó pontok és legyenek aktívabb, mozgásos tevékenységek, melyek megfelelő ritmusban váltják egymást. Mindemellett a mese felépítése során érdemes figyelni a logisztikára, haladási irányra is.

A *Vizuális nevelés szerepe a k*özművelődésben és az oktatásban című konferencia során Lakner László: *Alter ego* című kiállításához kapcsolódó foglalkozások bemutatásával szemléltettem a MODEM kiállítóterében történő foglalkozások tematikáját, felépítését és hangulatát. Ebből az alsós korosztálynak szóló egyik foglalkozást szeretném kiemelni, ahol a fotókon is jól látszik, a gyerekek mennyire bele tudták élni magukat a történetbe.

A varázsló kisinasa

korosztály: óvodás kortól – 5. osztályig

Volt egyszer egy kisinas, aki egy híres mágus mellé szegődött tanoncnak. Miközben igyekezett mindenben a mester segítségére lenni, próbálta a varázslás fortélyait is elsa-

játítani. Igen ám, de történt egyszer, hogy a kisinas pakolgatás közben véletlen kiborított egy varázsitalt. Ennek hatására minden tárgy életre kelt a padláson. Vajon sikerül visszaváltoztatnia őket mielőtt a mágus észreveszi?

A MODEM művészetpedagógiai szerepe igen fontos a kortárs művészetre való nevelésben. A legnagyobb visszaigazolás a gyerekek csillogó szeme és mosolygós arca. Remélem, a jövőben egyre több diák léphet be ebbe a varázslatos világba, ahol a műalkotás és a közönség egymásra találhat.

László Rita:

HOGYAN LÉP KI A VIZUÁLIS NEVELÉS A KÖZÉPFOKÚ OKTATÁSI INTÉZMÉNY FALAIN TÚLRA

Iskolánk 1986-ban alakult a Zeneművészeti, 1987-től kiegészült a Képző- és Iparművészeti, majd 1998-tól a Táncművészeti tagozattal. A Képző- és Iparművészeti tagozatunkon több mint 30 éve készítünk fel mesterségekre gyerekeket. Képzésünk 5 éves, a közismereti és a szakmai penzumok párhuzamosan folynak a 12. évfolyam végéig, ezt követően a 13. évfolyamon szakképesítéssel fejezik be tanulmányaikat. Saját területe számára képez középfokú szakembereket, valamint végzőseink felsőfokú szakmai irányú tanulmányokat folytatnak egyetemeinken.

FORRÁS: NYÍREGYHÁZI MŰVÉSZETI SZAKGIMNÁZIUM - ARCHÍV FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

Fontosnak tartom az oktatási-nevelési intézmények rendszerében azon törekvéseket, melyek az elméleti ismereteken túl mutató, a minél életszerűbb, hasznosítható tudásfelületek gyakorlásához is megkeresik és megteremtik a lehetőségeket. Ehhez egy intézményi környezetben előkészített tudás-tapasztalati háttér megalapozása elengedhetetlen.

Fontos a kellő önképviselet, önértékelés, helyzetfelismerés, tervszerű gondolkodás, tervképviselet, gyakorlati megoldás-paletta elsajátítása, birtoklása. Mindezen tényezők segítségével válik képessé a falakon túli felületek felkutatására és megvalósítására tanár és tanítványa. Véleményem szerint hangsúlyosabban tud szerepet kapni a lokális környezet vizuális passzívnevelése ennek a lehetőségrendszernek a segítségével. Fejleszteni képes mind a tanulók mind a lokális környezeti szereplők életében a közösség aktív formálói szerepvállalást, a környezeti-esztétikai felelősségtudatot, megerősítővé válhatnak az értékmegőrzői attitűdök, és nem utolsó sorban karátos személyiségformáló felületként foglalhatnak helyet az életen át történő tanulás lehetőségei között. Közel egy évtizednyi gyakorlati tapasztalatok, megoldások és visszajelzések eredményeként végezzük iskolánk tagozatán ezzel a szemlélettel az általános követelményeket kiegészítő munkánkat.

PÁLYÁZATI KIÁLLÍTÁS

FORRÁS: NYÍREGYHÁZI MŰVÉSZETI SZAKGIMNÁZIUM - ARCHÍV FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

Rubóczki Béla:
TUDOMÁNYVIZUALIZÁCIÓ, TUDÁSFELTÖLTÉS

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legöregebb gimnáziumában a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnáziumban mottónk a „hagyományos értékek, modern oktatás". Oktatási kínálatunkat folyamatosan megújítjuk, a modern korhoz, a piaci elvárásokhoz, a tanulók igényeihez igazítjuk.

Médiainformatika tagozatunkat 2012-ben indítottuk azzal a céllal, hogy tanulóink számára olyan használható, gyakorlatias tudást adjunk, mellyel sajtó- és médiatermékeket tudnak önállóan előállítani. Ezen tagozatunkon elsősorban nyomtatott és elektronikus sajtótermékeket, fotós és filmes munkákat készítünk a tanulókkal a megfelelő elméleti ismeretek elsajátítása után. Örömmel nevezünk filmes versenyekre, pályázatokra, a Tudásfeltöltés elnevezésű kezdeményezésre tanulóinkkal több kisfilmet is készítettünk. A kiírás szerint 3-5 perces természettudományos ismeretterjesztő kisfilmeket kellett forgatni valamilyen tantárgyi tematika alapján. Kollégáimmal azt tapasztaltuk, hogy a kisfilmek készítése során a tanulók önkéntelenül is elsajátították azt a tananyagrészt, amelyről a kisfilmet forgattuk.

Élménypedagógiai módszerek

Egy pályázati vállalás keretein belül kollégáimmal kis csoportokban olyan pedagógiai módszereket dolgoztunk ki, melyek alapja az élménypedagógia, illetve az informális és a nonformális pedagógiai módszerek. Ezen módszerek lényege, hogy a tanulót a hagyományos, formális keretek közül kiszakítva tapasztalati úton, információszerzéssel tanítjuk, gazdagítjuk. Lázár Katalin és Juhász Péter kollégáimmal olyan pedagógiai módszert dolgoztunk ki, mely a filmkészítést mint élménypedagógiai elemet informális pedagógiai eszközként használja a különböző tananyagegységek, különféle területek elsajátítandó anyagainak megtanítására. Kidolgoztuk a filmkészítés leegyszerűsített módszerét átdolgozva tantermi felhasználásra, egy vagy több 45 perces órán való alkalmazásra.

A filmkészítés lépései

Pedagógus kollégáinknak azt javasoljuk, hogy tantárgyaik anyagának vagy egyes részeinek átadásához használják a filmkészítést. Amikor a pedagógus már tudja azt, hogy milyen tananyagrészt kíván megtanítani, első lépésként a film műfaját javasolt meghatározni. A filmkészítés minden mozzanatát érdemes a tanulók bevonásával elvégezni, így már a kezdetektől, azaz a történet vagy a szöveges forgatókönyv megalkotásától elkezdődik a tudásátadás. A történetnek vagy a forgatókönyvnek egyszerűnek, könnyen megjegyezhetőnek kell lennie, amit feltétlenül rögzíteni kell a füzetbe, táblára vagy valamilyen online, megosztható felületre, amit a tanulók is elérnek.

A filmkészítés egyik legfontosabb és leghosszabb része a próba. Itt nyílik lehetősége a pedagógusnak a legtöbb gyakoroltatásra. Szervezhetünk olvasópróbát, kamerapróbát, esetleg jelmezes próbát is, de a hang minőségére figyelve hangpróbát is tartsunk a gyerekekkel! Minden egyes próba egy újabb alkalom a gyakorlásra, arra a gyakorlásra, ami nem csak a szöveget mondó, gyakorló tanulóban rögzül, hanem minden diák megtanulja.

A jól elpróbált jelenetek forgatása már nem tart sok ideig, az utómunkát pedig tanulóink ingyenes filmkészítő, videóvágó programok segítségével könnyen elvégzik, akár zenei aláfestést és feliratokat is szerkesztenek a filmhez, jól előkészített projekt esetén mindezt egy 45 perces óra keretein belül.

Praktikus tanácsok pedagógusoknak

Pedagógus kollégáinknak hat pontban összeszedtük a legfontosabb tudnivalókat ahhoz, hogy az egy-két perces kisfilm minél jobb minőségű, minél élvezhetőbb legyen, ugyanakkor ne legyen szükség arra, hogy a szaktanárnak több napos előkészületeket kelljen tennie egy-egy kisfilm elkészítéséhez. Javaslataink szerint a legfontosabbak a következők:

- Kamera gyanánt elég a tanulók okostelefonja, ebből viszont kettőt használjunk, különböző plánokat, képkivágásokat alkalmazva!
- A kamerákat ne kézben tartsuk, hanem valamilyen fix ponthoz rögzítsük, elkerülve a kép remegését!
- Ha mozgatnunk kell a kamerát, azt tegyük lassan, nyugodtan, így a néző követni tudja az eseményeket!
- Világításként használjunk természetes fényt!
- A felvételek beállításánál alkalmazzuk az aranymetszés szabályait!
- Utómunkánál váltogassuk a plánokat, a különböző kamerák felvételeit!

A kisfilmek elkészítésénél alkalmazható műfajok:

- Kisjátékfilm
- Híradó
- Időjárás-jelentés
- Magazinműsor
- Ismeretterjesztő film
- Dokumentumfilm
- Érzékenyítő riportfilm

A módszer tantárgyankénti hasznosítása

Biológia: Timelaps technológia segítségével látványos film készíthető egy növény növekedéséről. **Fizika**: Látványos bakik fizikai hátterének feltárása. **Idegen nyelv**: Riportfilm készítése, anyanyelven beszélő emberekkel, szituciós gyakorlatok, villámtréfák készítése. **Kémia**: Kísérletek megfilmesítése mikrotörténetekbe ágyazva. **Magyar irodalom, történelem**: Versek, novellák, irodalmi művek megfilmesítése, képzeletbeli riportok irodalmi, történelmi személyiségekkel. **Matematika**: Matematikai összefüggések gyakorlati alkalmazásának bemutatása építészetben, művészetekben, természetben. Az elkészített film leginkább ismeretterjesztő jellegű. **Osztályfőnöki**: Érzékenyítő kisfilmek készítése. **Művészetek**: Egy művészeti alkotás elkészülésének folyamatát bemutató kisfilm bár sok munkát ad a film készítőinek, felejthetetlen élményt nyújt és segíti a műalkotás lényegének megértését. **Testnevelés**: Mozgáselemek, mozgásfolyamatok bemutatása, mozgáselemzések készítése. Lassított felvételek készítése. Labdajátékok esetén taktikai elemzések készítésére, elősegítésére is használható a filmkészítés.

Nehézségek:

Az elhúzódó forgatás a tanulók motivációját letöri, a túl sok előkészület, jelmez, smink sok időt és energiát emészt fel. A félénk, visszahúzódó tanulókkal kezdetben nehezebb együtt dolgozni, a személyiségi, jogi kérdések nehezítik vagy megakadályozzák az elkészült művek publikálását.

Ennek ellenére úgy véljük, módszerünkkel valódi élménypedagógiát biztosítunk tanulóinknak.

Havasi Tamás:
FIATALOK DIGITÁLIS MOZGÓKÉPEI ÉS A MÉDIANEVELÉS

Napjaink képi világának dinamikus változása a pedagógiai folyamatok szervezésének, céljainak, motivációinak átgondolására késztetik a reflektív pedagógust. A vizuális nevelés, a médianevelés és -oktatás szempontjából, a sok változó tényező közül kiemelkedik a technológia robbanásszerű fejlődése és demokratizálódása, mindenki számára hozzáférhetővé válása.

A másik szembetűnő változás az egyéni- és társadalmi értékek orientációjában történő egyensúlyi eltolódás. A közösség számára fontos értékek „helyett" az egyén boldogulása kerül előtérbe (2. ábra). Ezek a kérdések összefüggenek és egy harmadik változást/változtatást tesznek indokolttá, a médiával való intenzívebb foglalkozást a nevelés-oktatás minden területén. Ezzel szemben a Mozgókép és médiaismeret műveltségterülete az utóbbi években önálló tantárgyból más diszciplínák (pl.: vizuális kultúra) moduljává „szűkült".

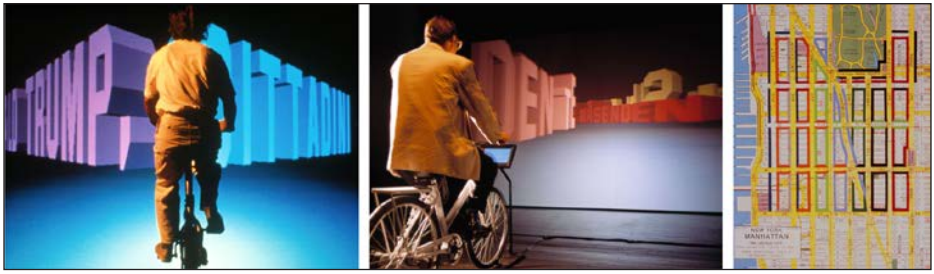
Ennek a folyamatnak a vizsgálatában vehettem részt 2015-ben a Nyíregyházi Egyetem és a Debreceni Egyetem közös TÁMOP projektje keretében (TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0009), majd egy MTA-ELTE szakmódszertani kutatócsoport projekt-koordinátoraként 2018-2022 között lezajlott iskolakísérletben is („Moholy-Nagy Vizuális Modulok - a 21. század képi nyelvének tanítása"). A programok eredményeképpen több tanulmány, előadás és pedagógiai program született.

Korunk kép világával rengeteg tanulmány foglalkozik. Vilém Flusser: Képkorszak c. írásában így fogalmaz: „a környező világ színessé vált … immár nem sorokba, hanem síkokba van kódolva" (Flusser, 1994: 44), illetve egy másik tanulmányban „az elektronika segítségével pedig egy folyamatos audiovizuális fal épül közénk és a természet, illetve közénk, emberek közé. … Az audiovizuális falon keresztül megszűrve érzékelünk" – írja Beke László (1997: 268).

A fiatalok által kedvelt, fogyasztott, alkotott képek (széleskörűen értelmezett álló- és mozgóképek) ebben a vizuális környezetben nyernek értelmet, ennek a posztmodern képiségnek részei. A posztmodernben (után) a mozgókép-fogalmak is átértékelődnek: Peternák Miklós meghatározása alapján a film az „élő kép", a videó pedig „maga a valóság". Vajon hogyan illeszthető be ebbe a korábbi kategóriarendszerbe a TikTok videó, az influencerek videóparódiái, a Való Világ élő kameraképei, a telefon „appok" mozgó ikonjai, vagy a virtuális valóság interaktív mozgóképei? A fogyasztási szokások, a felhasználók és alkotók is megváltoztak. A passzív fogyasztóból aktív alkotóvá válik a komplex eszközökkel (okostelefon) rendelkező, egyre fiatalabb korosztály (Y és Z generáció digitális bennszülöttei).

A posztmodern képek jellemzői (töredezettség, rövid narratívák -installáció, mobilfilm-, interaktív szövegállományok –hipertext-, a képek új kontextusokban) általánosan leolvashatók. A képkészítés és szerkesztés „új népművészetté" válik. A posztmodern írásbeliség, képiség (álló- és mozgóképek), szóbeliség (oralitás), mint tudás átadási, tárolási stratégia együttesen van jelen, de az uralkodó a kép. A mai képiséget a „képi fordulat"-tal írhatjuk le szemléletesen. Bredekamp „pictorial-„ és „iconic turn"-nek nevezi, ami Richard Rorty „linguistic turn"-jét („a világ mint szöveg") váltja fel. (Bredekamp,71 2006. 11. o.)

A „montázs-elv" szerint a képek és látványok keveredése az érzékelésben és a képalkotásban is hasonlóan alakul. Erre az alapgondolatra épül *Jeffrey Shaw: Legible City, „Olvasható város"* c. interaktív installációja *(Perspektíva kiállítás Bp. 1999).* A műben megtapasztalható interaktív, belső montázsokat a néző egyedi módon rakja össze a szimulátor-szerűen összeállított számítógép generálta látványokból, miközben a mozgás illúzióját egy szobakerékpárt hajtva éri el. (1. ábra)

1. ábra, Jeffrey Shaw: Legible City 1989 Nagoya, Japan, Társszerzők: Jeffrey Shaw, Dirk Groeneveld képek forrása: https://www.jeffreyshawcompendium.com/portfolio/legible-city/

Az említett értékorientáció megváltozása az egyén örömértékei felé billenti a mai értékrendszert, a társadalom összetartását elősegítő értékek rovására.

Az értékek befolyásolják az érdeklődést, az alkotás témáját és a médium- és műfajválasztást is (a mozgóképkészítést). Így kerül előtérbe az önreprezentáció, aminek egyik képekben megnyilvánuló divatos formája a szelfi, ill. a szelfivideó (A magunkra irányított kamera).

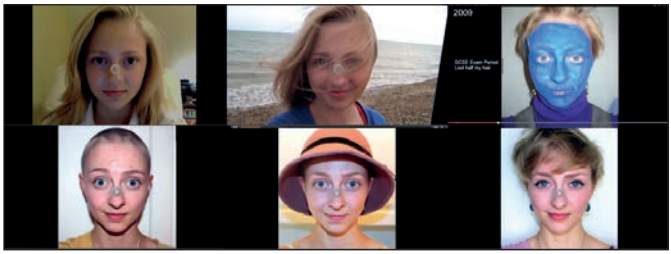
A szelfi videók egy másik sajátos csoportja a drónokkal magunkról készített videó, a „dronie".

Érdekes lehet az elkészített filmsnittek szerkesztése, tervezése, vagy spontaneitása, megosztása, stb. Új témák jelennek meg a fiatalok videóiban (Pl: CMV, AMV: „cosplay music video", „Cartoon music video", „anime music video" zenei videoklipek)

A tartalomszolgáltatókra is visszahat az „új" képi világ, mivel a célcsoport sok esetben a fiatalság. A KFT együttes („Miénk az utca"), vagy Tereskova (Magyarország) is

2. ábra, Példák az értékorientáció változására (sajátkészítésű ábra Hankiss Elemér Proletár reneszánsz c. könyvében leírtak alapján)

3. ábra, Képek Rebecca Brown „6 és fél év" szelfi videójából
forrás: https://www.youtube.com/watch?v=eRvk5UQY1Js

forgatott mobiltelefonnal klipet. Óriási népszerűségnek örvendenek a TikTok-ra feltöltött rövid videók is.

Az interneten megosztott videók mellet a testre szerelhető GoPro kamerát a sportkedvelők terjesztettek el. Képi világa merőben eltér az állványról forgatott „klasszikus" videóktól.

Az ipari kamerák zártláncú videórendszeréből fejlesztik tovább a bekamerázott hírességek, vagy a Való Világ „véletlenszerű" narratívájú műsorait, de Ipari kamerákkal leshetünk be Steven Spielberg JURASSIC WORLD forgatási helyszíneire az interneten keresztül. A mindennapok számos szolgáltatását is színesítik ezek az eszközök (Időkép, vagy a nagyhalászi bekamerázott gólyafészek). Végül szükséges megemlíteni a többszereplős virtuális világok interaktív, valós idejű mozgóképeit („Minecraft" és a „Second Life"), ill. az „AI" mesterséges intelligencia által alkotott legújabb képi világot, ami a jövőben alapjaiban változtatja majd meg a képalkotást.

A felvázolt robbanásszerű változások kihatnak a pedagógiára, a pedagógusok munkájára is. A diákok felől jelentkező igényeket be kell építeni az oktatásba, hogy az érdeklődést és a motivációt fenntarthassuk. A mai hivatalos médianevelés és oktatás (a közoktatásban) még mindig a 90-es évek alapelveit követik. Az UNESCO szerint a médiapedagógia „… olyan tudás, készség attitűd fejlesztése, amely a kritikus hozzáállást

erősíti és következésképpen az elektronikus és nyomtatott médiumok felhasználásának nagyobb fokú kompetenciáját biztosítja. … nem „média alkotókat", hanem befogadókat, használókat, kritikus közönséget nevel." (Bodóczky 1999, 6) Az általános iskolában a terület „elveszítette" önálló tárgyi státuszát, pedig a mai fiatalok nem egyszerűen passzív médiafogyasztók, hanem a digitális technológiákat használó aktív alkotók is. A NAT és a Kerettanterv ajánlott anyagainak művészeti értéke megkérdőjelezhetetlen, de nem veszi figyelembe a korosztály megváltozott igényeit, érdeklődését. A 2013-as Kerettanterv Bunuel, Tarr Béla, Gaál István, Rodriguez, Lang, Erdély Miklós filmjeit ajánlja (többségében fekete-fehér), miközben nem említi az animációt, a digitális filmek világát. Az új Kerettanterv nem sok filmajánlást és műalkotásajánlást tesz, inkább alkotókat, műfajokat, fogalmakat javasol a vizuális kultúra média moduljában (Muybridge, Lumiere, Moholy-Nagy, Escher, Orosz I.)

Néhány zárógondolatot érdemes megfontolni. Szemléltetésül a filmek mellett meríthetünk a mozgókép szélesebb köréből. Az alkotásban motiváló lehet a diákok számára a technika, ha alkalmanként saját mobiljukkal készíthetnek „filmet". Népszerű tematika az önbemutatás, vagy a zenei klipek, a szubjektív kamera használata. A tervezés hatékonyságát hangsúlyozhatjuk a spontaneitással szemben, amelyet a story-board jelentősen segítheti.

Felhasznált irodalom

Beke, L., „Új médiumok" – mi a teendő? In: Beke, L. (1997): Médium/elmélet Tanulmányok 1972–1992 Balassi Kiadó, BAE Tartóshullám–Intermédia, Bp. 265–276.

Bredekamp H: Fordulópontok, Az iconic turn ismertetőjegyei és igényei in: A kép a médiaművészet korában, Láthatatlan Múzeum sor. szerk.: Házas N., Nagy E. & Seregi T. (2006) L'Harmattan K. Bp. (11-24)

Flusser, V.: Képeink in: Médiatörténeti szöveggyűjtemény I. szerk.: Peternák, M. (1994) MKF Intermédia Tsz. Barabás Ilona Kkt. Bp.44.

Bodóczky István (1999): A médianevelés szerepe és lehetőségei a közoktatásban in: szerk. Rézművesné Nagy I. (1999): Médianevelés a közoktatásban (Segédanyag a Mozgóképkultúra és médiaismeret tanításához) BAZ Megyei Pedagógiai Intézet, Miskolc (6-28)

Kanyuk Jánosné:
MŰVÉSZETI CENTRUM A ZRÍNYIBEN

A Zrínyi egyik színfoltja (az egyébként is gazdag palettán) egy pezsgő élettel teli művészeti központ. Felavatása óta eltelt 12 évben az iskola évről-évre gazdagítja a műhely felszereltségét, így teremtve meg a lehetőséget arra, hogy a tanulók számtalan alkotó- és dekorációs technikával ismerkedhessenek meg. A vizuális kultúra tantárgy célja elsődlegesen nem művészeket képezni, hanem nagy tömegekkel megízleltetni az alkotás örömét, amit természetesen csak ilyen technikai feltételekkel lehet megvalósítani. A tapasztalat azt mutatja, hogy emellett a technikai sokszínűség mellett mindenki talál magának olyan alkotó tevékenységet, melyben örömét leli és természetesen olyan is megesik, hogy valaki egy-egy téma befejezése után nem akar majd többé azzal az anyaggal dolgozni! Értelmetlen lenne ezt a tapasztalatszerzést rossz érdemjeggyel „jutalmazni". Így az esetleges negatív tapasztalat sem lesz tüske a serdülő lelkében, és talán újabb lelkesedéssel várja majd a következő témát…

A vizuális kultúra tantárgy helyi tantervünkben kétféle módon jelenik meg: 9, 10 évfolyamon „vizuális kultúra, és művészetek", majd felsőbb évfolyamon „mozgóképkultúra és médiaismeret " néven folytatódik.

„Megfeszített" munka a rajzteremben

Rajz óra - ahova nem szmokingban érdemes jönni…

Az általános grafikai technikák (aquarell, tempera, grafit, pasztell, stb.) és alapvető anatómiai ismeretek mellett (portrérajz, akt) megismerkedünk az ünnepkörökkel kapcsolatban a magyar és európai népszokásokkal (Karácsony, Farsang, Húsvét). A szezonálisan aktuális témák (varrás, gyöngyfűzés, gyertyaöntés, szappanöntés, decoupage) is helyet kapnak a tanmenetben.

Differenciált oktatás az élménypedagógia égisze alatt (lányok a fazekaskorongnál és pirogravírozó fiúk)

Művészetek óra – amikor a második emeleten is érezni lehet, hogy a gótikáról tanulunk…

A művészetek órán változik a tematika: a művészettörténet kronológiája szerint haladunk. Igyekszünk megismerni az adott kor kultúráját, művészetét, divatját, gasztronómiáját, zenéjét, hétköznapjait. Itt még fokozottabban érvényesül az elképzelés, hogy a tanulók minden érzékszervére hassanak az illatok, a fények, a zene és a díszlet… ezzel is segítve, hogy az adott kor szellemisége átjárja a falakat, hozzájárulva, hogy a diákok is ráhangolódjanak a témára. Ehhez hozzájárul egy életnagyságú „öltöztetős baba", aki mindig az adott kor ruháit ölti magára. („Natália" elkészítésékor egy diák testéről vettük a mintát gipsszel és gipszpólyával.)

Japán és Kína kultúrájának megismerése során szívesen térnek be a tanulók a teaházba (a rajzterembe), amit füstölő illat tölt be, a földön, szőnyegen ülve szürcsölgetik a teájukat a tanári előadás közben (ilyenkor csönd van ☺).

A gótika tanulmányozása során gregorián zene hallgatása közben, gyertyafénynél, tömjént égetve gyakorolják a gótikus textuális betűk írását és az iniciálék díszítését (például ez az a feladat, amit a zrínyisek még egyszer nem szeretnének csinálni ☺).

Kiállítótér

Időről időre kiállítások keretében megmutatják a diákok az elkészült alkotásaikat, de szerepet vállalnak abban is, hogy a közös ünnepekkor az iskola miliője is ünnepi ruhát öltsön, ilyenek a Karácsony, Farsang, Tavaszvárás, Húsvét…) Az elballagott, alkotó öregdiákoknak is lehetőséget adunk arra, hogy mutassák be a következő generációnak inspirálás képpen alkotó életük produktumait!

Szakkör

A rajz és művészetek órákon, az elsődleges cél nem a magas művészetek oktatása, de mindig akad tíz-húsz érdeklődő diák, aki vágyat érez valamilyen művészeti ággal egy kicsit mélyebben megismerkedni. Ezek a „művészpalánták", amikor idejük engedi, leszaladnak szünetben is vagy épp lyukasórában, de ha a készülő mű megkívánja, maradnak az órák után is. Gyakran „klubdélután" hangulat alakul ki, amikor már nincs órarendi foglalkozás, mégis nyüzsgés van a Műhelyben. Fontosnak tartom, hogy a gyerekek otthon érezhessék magukat itt, megszeressék a termet, ezért vigyázzanak is rá. Úgy tűnik ez sikerült, mert az évek alatt még nem lehetett rongálást, szándékos károkozást tapasztalni. Aki ide jön, alkotni jön, nem rombolni.

Tűzzománcozásra is van lehetőség, de a kerámia művesség talán még több embert vonz, akárcsak az ékszerkészítés különböző anyagokból (műgyanta, égethető gyurma, üveg, kő…) A gimnáziumunkba érkező vendégelőadókat ezekkel, a gyerekek által készített alkotásokkal szoktuk megajándékozni.

Drabancz M. Róbert:
AZ ART MOZI SZEREPE AZ ISMERETÁTADÁSBAN

A 21. századra az oktatás és az ismeretátadás társadalmi funkciója jelentősen megváltozott. A posztindusztriális, globalizálódó és hálózati struktúrába szerveződő társadalmi valóságban az információ kezelése vált alapvető feladattá. A változást értelmező elméletek (digitális szakadék, tudásszakadék) szerint a posztindusztriális társadalmak korában a társadalmi szerkezetek egyre erőteljesebb jellemvonásává válik a tudás mentén történő megosztottság: *azok között, akik értelmezni is tudják a dolgokat, azok között, akik csak használni, illetve azok között, akiket kitaszítanak*. A változások nyomán átalakultak az oktatással és az ismeretátadással szemben támasztott társadalmi igények. Egyre fontosabbá vált a formális és a non-formális oktatás mellett az informális tanulás (társadalmi tanulás) dimenziója.

A társadalmi tanulás sajátságos, ám közkedvelt formája a kulturális tevékenységekkel kapcsolatos ismeretszerzés. A kulturális tanulás lehet: „otthoni használatú" (Home-based), „látogatáshoz kötött" (Going-out) és „öntudatformáló" (Identity biuding). A kulturális tanulás részeként a „látogatáshoz kötött" cselekvésekben tudjuk elhelyezni az art mozik ismeretátadással kapcsolatos funkcióit. Magyarországon 2004-ben született meg a mozgókép törvényi szabályozása (2004- évi II. törvény), mely szerint: a magyar mozgóképkultúra értékeinek gyarapítása és megőrzése, a magyarországi filmipar fejlesztése, nemzetközi viszonylatban való versenyképessé tétele, a mozgóképkultúra fejlődését szolgáló források hatékony felhasználását elősegítő támogatási rendszer, valamint az ezt szolgáló és az európai uniós szabályozással összhangban álló jogszabályi háttér megteremtése érdekében jött létre a szabályozás. A 78/2013-as EMMI rendelet szabályozza az art mozik működtetésének feltételeit, melyek a 2020-as évekre radikálisan megváltoztak.

Meghatározó elemmé vált a mozik digitális alapúvá válása. A digitális átállással a celluloidszerető filmrajongó rosszul, a forgalmazó és a mozi jól járt. A digitális eszközök használatával megszűnt a tetemes kópiaköltség, a filmek már winchestereken jutnak el a mozikba, és ennek köszönhetően olcsóbban és egyszerre több moziban mutatják be az alkotásokat. Ez viszont túlkínálatot eredményez: több film nagyobb számban versenyez egymással. A mozik csak addig tartják műsoron a filmeket, amíg azok nyereségesek, a gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a sikerfilmek kivételével a harmadik héten már vagy

rossz időpontokra szorulnak vissza, vagy kikopnak a műsorból az alkotások. Pedig az „art" besorolású filmeknél fontos, hogy hosszabb ideig maradjanak műsoron, hiszen a közönség „közbeszéde" teremti meg a filmek reklám értékét. A helyzetet nehezíti, hogy az art mozik száma jelentősen csökkent a fővárosban, valamint az ország kétharmadába el sem jutnak a forgalmazott filmek, mert nincs könnyen megközelíthető mozi a környéken.

Másrészt megváltozott a mozik társadalmi funkciója, mert a szórakoztatás mellett az egyes közösségek kulturális identitásának megalapozásában is jelentős szerepe lett. Látható a változás, hiszen a hatvanas évek elején az európai film sajátos átalakuláson ment keresztül. Az általánosan elterjedt szerzői filmes látásmód az új hullámnak (free cinema, nouvelle vague) nevezett filmnyelvi forradalomban lelte meg sajátos közegét. Egy rövid időre a kis költségvetéssel készült, szűkebb rétegeknek szóló filmek uralták a nemzeti mozik hálózatát. A hetvenes évek elejére a formanyelvi újdonságokból építkező szerzői filmek sikere végett ért, és újból a hollywoodi produkciók jelentették a legfőbb bevételt a filmforgalmazóknak. Mégis azt látjuk, hogy a nemzeti érdekű kulturális üzenetet közvetítő filmipar fontos tényezővé nőtte ki magát az európai társadalmak önazonosságának vizsgálatában. A kulturális támogatások rendszerében a művészfilm kiemelt szerepet kapott, és a nemzeti kulturális elitek kedvelt kultúraközvetítő eszközévé vált. A nyugat-európai modell a rendszerváltás után a volt szocialista államokban is megjelent, hiszen a kereskedelmi filmek tömegével szemben csak a széleskörű támogatási rendszer adott védelmet a művészi indíttatású filmeseknek.

A nyíregyházi Krúdy Gyula Art mozi programját vizsgálva három jól elkülöníthető szándékot fedezhetünk fel. Egyrészt az a cél, hogy a Magyarországon forgalomba hozott művészfilmek eljussanak a város és a megye lakosaihoz, másrészt tematikus filmes rendezvények megszervezésével egy-egy téma mélyebb megismerését teszik lehetővé. Ezek mellett természetes törekvése az art mozinak, hogy mindenki számára hozzáférhetővé tegye a mozgóképes alkotásokat, így művészfilmek mellett a tömegfilmek is megjelennek a mozi kínálatában. A hagyományos mozis szerepek mellett megjelenik a közművelődési és a tanulási feladatok ellátása is a rendezvényeken, hiszen rendszeressé váltak a filmes ankétok, a tudományos szimpóziumok, illetve közönségtalálkozók a filmszínházban. A társadalmi tanulás sajátos elemként van jelen a mozgóképszínház programjában. A hagyományos szórakoztató funkció a populáris filmek vetítését jelenti, mely segíti a mozi stabil működését és kiszámítható finanszírozását. A művelődési funkcióban a szórako-

zás, valamint a személyes tanulás dimenziójának metszete áll, mely az egyéni választásra és az art minőségi filmek vetítésére vonatkozik. A tanulás dimenziójában a hangsúly a mozgóképszínház munkatársaira hárul, mert a tanulási folyamatra jellemző értelmező jelleg kialakítása alapvetően szakmai feladat. Az ismeretátadás jellegzetes rendezvényei a szabadegyetem és a tematikus filmsorozat.

A digitális átállás folyamata, illetve a pandémia hatására kialakult új helyzet azt a tanulságot szolgáltatta a közművelődés szakembereinek, hogy a hatékony kultúraközvetítés alapjává a széles spektrumú kulturális kínálatot adó (szórakoztatás, művelődés, tanulás) és a legmodernebb technológiát használó mozik váltak.